

Deleuze Felsefesi Ekseninde Paula Rego Çalışmalarında Olay ve Yaratıcılık Olgusu

Event and Creativity in Paula Rego Studies on the Basis of Deleuze's Philosophy

Merve Mehtap BULUT¹, Serkan İLDEN²

^{1,2} Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Kastamonu

ORCID:

MMB: 0000-0002-3692-9976

Si: 0000-0002-9347-3733

Corresponding Author:

Merve Mehtap BULUT

Email:

mbulut@kastamonu.edu.tr

Citation: Bulut, M. M. ve İlden, S. (2023). Deleuze Felsefesi Ekseninde Paula Rego Çalışmalarında Olay ve Yaratıcılık Olgusu. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13 (2): 434-441.

Submitted: 28.04.2023

Accepted: 15.05.2023

Özet

Paula Rego, gelenek ve güncelin izlerini çalışmalarında barındıran yeni figüratif sanatçılar arasındadır. Rego'nun çalışmalarında ki "olay" ve "yaratıcılık" kavramlarına değinilen bu makale, Deleuze felsefesi etrafında şekillenmiştir. Küçük eskizler oluşturmadan doğrudan resim üzerinde çalışmaya başlayan sanatçı, yaratıcılık unsurunu anlık ve rastlantı kavramlarıyla desteklemektedir. Rego, malzeme ve duyguyu bütün bir şekilde forma dönüştürerek çalışmalarını oluşturmaktadır. Bundan dolayı bu makalede Paula Rego'nun çalışmalarında nesnelere yerleştirilme biçimi dikkate alınarak bu hususun yaratıcılık kavramı ile ilişkisi incelenmiştir. Aynı zamanda Deleuze felsefesinde ki olay kavramının Rego'nun çalışmalarındaki yerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu makalede nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan literatür araştırması ve görsel araştırma yöntemleri uygulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rego, Deleuze, Güncel Sanat, Düzensizlik

Abstract

Paula Rego incorporates new figurative elements that they experience in their tradition and current life. This article, which deals with the concepts of "event" and "creativity" in Rego's works, is shaped around Deleuze's marriage. The artist, who started working directly on the painting from creating small sketches, proposes sculpture with the concepts of planning and coincidence. Rego creates works by transforming material and emotion into form as a whole. Therefore, these articles take into account the way Paula Rego places her works, and conducts this feature in relation to its skeleton. At the same time, determining the occurrence of the concept of event in Deleuze's speech in Rego's works. In this article, literature research and visual research methods, which are among the qualitative research methods, were applied.

Keywords: Rego, Deleuze, Contemporary Art, Disorder

1. GİRİŞ

Çağdaş sanat çok farklı felsefi kavramları bünyesinde barındırıyor. Özellikle Fransız filozofların alana yaptıkları katkılar ile sanatın algılanma şekli tamamen değişmiştir. Gelenekten yana tavrılarıyla bilinen Fransız filozoflar, çağdaş sanata getirdikleri yeni yaklaşımlarla "gerçeklik" algısına yönelik yeni önerilerde bulunuyor. Geleneğe karşı olan tutumları ile bilinen Fransız filozoflar, çağdaş sanatla ilgili yeni yaklaşımları ile "gerçekliğin" algılanmasında yeni önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler özellikle kaos ve kozmos anlayışı içerisinde sanatçıya yeni fikirler önermektedir. Gerçekliğin ortaya çıkarılmasında çağdaş sanatçıların geleneksel olarak bilinen taklit anlayışından koparak yeni bir temsil anlayışına yöneldikleri görülmektedir. Bu temsil, nesnenin kendisi ile kavram üretme üzerine gerçekleşir. Kavram üretmek, kaosun ardından yeni kavramlar üreterek kozmosu ortaya koymaktır. Zira Deleuze'ün temel felsefesi ışığında birçok sanatçının yeni bir temsil anlayışı ortaya koyduğu görülmektedir. Deleuze'ün bağlı olduğu Fransız felsefesinin geleneğe karşı olan tutumu Paula Rego'nun çalışmalarında hem günceli hem de gelenekseli içinde barındırmasıyla belirir. Rego, gelenekselden kopamayan üslup ve tarzı ile günceli yakalamaya çalışmaktadır. Bu amacını doğru bir şekilde gerçekleştiren sanatçı, eserlerinde kompozisyonu ön plana çıkarmaktadır. Kurduğu olay örüntülerinde kaosun bulunduğu yani yaratı esnasında kaostan yola çıkarak entropik bir düzensizliği yakaladığı görülmektedir. Bu süreç Deleuze'ün felsefesiyle doğrudan bağlantılıdır. Bu çalışma Paula Rego'nun eserlerinin Deleuze'ün felsefesi ile bağlantısını kuramsal bir analizle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

2. DELEUZE VE FELSEFİ ANLAYIŞI

Gilles Deleuze; Derrida, Foucault ve Baudrillard gibi önemli filozoflardan sonra yapısalcılık ve post-yapısalcılıkla ilgilenen öncü filozoflardan biri olmuştur. Ayrıca Felix Guattari ile yaptığı ortak çalışmalarla felsefenin etkili isimlerinden biri olarak bilinmektedir. Deleuze'ün düşüncesi felsefeye "ilk ilkeler" ile başlamak yerine ortaldan bir yerden katılmak yönündedir. Bu durumda Deleuze durağan bir varlık felsefesine bağlı kalmamak amacıyla özne-nesne ilişkisini sarsmıştır. Bu noktada ise gösteren ve gösterilen kavramlarından ziyade "olay" olgusuna dikkat çekmiştir. Bu doğrultuda Deleuze, sürekli bir oluşum içerisinde olduğumuz ve kavramların net bir şekilde anlaşılabilir olmadığı üzerinden düşüncelerini temellendirmeye çalışmıştır (URL-1). Deleuze ve devamlı birlikte çalıştığı Guattari, çokluk, fark, olay, oluş, savaş makinesi, organsız beden, içkinlik, virtüel, aktual, minör ve göçebe bilim kavramları üzerinde durmuşlardır. Birçok görüş birliğiyle de 20.yy sonu ve 21.yy başlarının Deleuze'cü olduğu söylenmektedir. Fark ve yineleme kavramları üzerinde de durmuş, anlamın ortaya çıkışını, biçimlerini ve yapısını incelemiştir. Guattari ile özellikle üzerinde durdukları kavramlardan biri kaostur. Deleuze açısından kaos, bilim, felsefe ve sanatın oluşum nedenidir. Olay, fark ve tekrar kavramları da tekrardan bir düzenin doğacağına dair tespitlerini barındırmaktadır. "Gilles Deleuze ve Felix Guattari, birlikte yazdıkları Felsefe Nedir? adlı eserlerinde felsefeyi bir tür kavram yaratma pratiği olarak ele alırlar. Buna göre kavramlar, verili, hazır yapılar değildir. Sonsuz gökyüzünün bir köşesinde, günün birinde bir filozofun çıkararak kendilerini çağırmasını beklemezler. Onların icat edilmesi gerekir (2001: 12-14). Deleuze, felsefeye bu temel nitelik ekseninde yaklaşır. Onun düşünce dünyasında felsefe, kavram üreten, kavram dostu filozofun zihinsel edimleri sayesinde gelişen, ilerleyen bir sanattır. Ne var ki Deleuze'ün ifade ettiği gibi bir düşünür "Hadi bir kavram icat edeyim diyerek yola koyulmaz." Zira bir kavram yaratımının gerçekleşebilmesi için öncelikli olarak bir zorunluluğun ortaya çıkması gerekir. Bu zorunluluk hali, filozofu kavram yaratmaya yönlendirir." (Deleuze, 2003: 19-20; AKT İpek, 2017: 283) Deleuze, Guattari ve çağdaş sanat denildiğinde tam olarak vurgu yapılan nokta bağlacın ne anlama gelebileceği ve ne yapabileceği üzerinde yatmaktadır. Bu anlamda Deleuze ve felsefesinin sanat ile ilişkisi kurulurken, onun mantığının "Bir şeyden diğerine giden ve tekrar geri gidebilen yerelleştirilebilir bir ilişki değil, birini ve diğerini süpüren çapraz bir hareket, hızlı ve başı sonu

olmayan bir nehir olarak yorumlanabilir (Zepke & Sullivan, 2010). Çağdaş sanat, belki de Deleuze ve Guattari'nin kavramlar ve duyular arasında çizdiği çizgiyi görmezden gelen bir üretim alanıdır. Bu anlamda Deleuze ve Guattari birlikteliği çağdaş sanat için günceli aydınlatabilecek bilgiler sunmaktadır. Zira geleceğin değişen nitelikleri, zamansız bir çağdaşın patlamasıyla ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda Deleuze'ün sanat alanında ki varlığı, Paula Rego'nun da içinde bulunduğu 20.yy sonu 21.yy başında tartışılmaz hale gelmiş ve bu yılların Deleuze'cü olarak adlandırılabilmesi kabul görmüştür. Güncel sanatın ve mevcut durumun, her zaman yeni teorik ürüne doymak bilmez açlığı, "rizomatik", "göçebe" ve tabii ki "ilişkisel" sanatçı ve sanat yapıtlarının inanılmaz çoğalması, istemeden de olsa sanat dünyasının sular altında kalmasına tanık olmaktadır. Belki de sanata özel olmayan ancak sanata istekli bir ortak olarak kesinlikle sanata dâhil olan çok daha geniş bir dönüşümün belirtisidir.

3. PAULA REGO

Asıl adı Dame Maria Paula Figueiroa REGO olan sanatçı, Portekiz asıllı öncü bir ressamdır. Özellikle hikâye kitapları resimlerini andıran çalışmalarıyla tanınmaktadır. Bu durumun temelinde "olay" olgusu yatmaktadır. Çalışmalarında öncelikli olarak olay örgüsünü barındıran sanatçı, soyuttan temsile doğru giden stilini boya kullanımında da göstermiştir. Soyuttan temsile geçiş sürecinde hayatının büyük bölümünde kullandığı pastel boyalar yerine yağlı boya tercih etmiştir. Rego'nun çalışmaları Velazques'i anımsatırken, aynı zamanda da gerçek ve doğru kavramlarına paralel olarak yaratılmıştır.

Resim 1. Paula Rego, Dans, 1988

Resimlerinde genel olarak feminist tavırlar sergilerken, çocuk ve kadın figürlerine ağırlık vermektedir. Bu figürler ise genellikle onun kendi çocukluk hikâyelerinden fırlamışlardır. "Paula, Tavşan ve Küçük Kız" resimleriyle birlikte son üç resmini sergilemiştir. Bu resimler yoğun ve kalabalık biçimlerden oluşmaktadır. John McEwen bu resimleri "over platted/aşırı çizilmiş" olarak tanımlamakta ve bu yöntemin hikâyeyi daha iyi açıkladığını düşünmektedir. "Tüm bu çalışmalarım metamorfozlardan oluşur." Diyen sanatçının önceden planlanmamış biçimleri bir başka çalışmada başka bir biçime dönüşmüştür. Bu bazen dezavantaj olarak yorumlansa da Rego'nun sanatında ki orijinalliğin anahtarı olmuştur" (McEwen, 2006: 11: Akt Korkmaz & Korlu, 2017: 82).

Rego'nun çalışmalarında temel aldığı kavram, metamorfoz, kısaca başkalaşım anlamına gelen metamorfozdur. En bilinen örneği, bir tırtılın belli bir süre sonra kelebeğe dönüşmesidir. Yani, gerçek anlam, sözcüğün adlandırdığı şeydir. Mecazi anlam ise imgelerin ve metaforların belirlenmesini yönlendirmektedir. Yani "anlam" da yalnızca tinsel bir yeniden yerli yurtlulaştırma değil, yine bu anlam tarafından gerçekleştirilen fiziksel bir yeniden yerli yurtlulaştırma da vardır. Buna paralel olarak dil, yalnızca anlamla ilişki içinde olan bir sözcüğün öznesinin ve doğrudan doğruya ya da metafor dolayısıyla adlandırılan şeyle ilişki içinde olan bir söz öznesinin ayırım ve tamamlayıcılığıyla var olur (URL-1).

Resim 2. Paula Rego, Sanatçı Atölyesinde, 1993

Bu açıdan Paula REGO ve metamorfoz ilişkisi Deleuze'ün yaratıcı bir düşünce örneğiyle karşılaşmaktadır. Deleuze, hareketin temsilini sunmanın karşısına yaratıyı koymaktadır. Zira temsil, temel kanılar ve varsayımlar yaratmaktadır. Fakat Deleuze'ün felsefesi buna karşıttır. Deleuze için bir şeyler ortaya koymak, tamamen kaos sonucunda gerçekleşmektedir. Bundan dolayı dinginlik sağlayacak olan temsiller yerine genel varsayım ve tanımlardan uzaklaştıracak bir felsefi görüş gerekmektedir. Stabil olma durumuna karşı olan Deleuze'ün bu görüşünü Rego'nun çalışmaları, hareket olgusunun temsil değil metamorfoz yoluyla üretilmesinden dolayı karşılamaktadır. Deleuze, Hegel ve Nietzsche'de olduğu gibi hareketin bir temsilini değil, hareket olarak yaşamın tekil bir örneğini sunar (Uluger, 2016).

4. DELEUZE VE PAULA REGO EKSENİNDE ÇAĞDAŞ SANAT

Modernizmin sanata getirdiği değişimler çağdaş sanat kavramının şekillenmesine katkıda bulunmuştur. Çağdaş sanat, farklı disiplinlerin kaotik şekilde bir arada bulunmasını ve tam tersine bu disiplinlerin tamamen ayrılmasını da kapsamaktadır. Gelenek-modern ayrımının bulunduğu sanat anlayışı, tamamen bu iki kavramın birbiri ile ilgili konumlarına göre şekil almaktadır. Çağdaş sanat deneyimine paralel gelen felsefi karşılıkların en temelinde Baudrillard, Derrida, Guattari ve Deleuze bulunmaktadır. Deleuze için çağdaş sanat ve sanatın ne olması gerektiği tamamen değişim olgusu altında yatmaktadır. Sanatın zamanın akışı içinde asla statik bir temsil olmaması gerektiğine dair görüşü, onu kendi sanatında, yani çağdaş sanatta kaosa yöneltmiştir.

Çoğu kaynak 20. ve 21. yüzyılın başlarının Deleuze etkisinin yoğun olduğu bir dönem olduğu konusunda hemfikirdir. Deleuze için sanat, bilim ve felsefe kaos ile mücadele sonucunda doğmuştur. "Deleuze, başından beri, Hegel ve Heidegger'in 1945'ten sonra Fransızlara miras bıraktıkları bildik "Felsefe Tarihi"nin karşısına böyle bir zamana aykırı çağdaşlığı çıkartmıştı. Fakat 1989'dan kısa bir süre sonra Felix Guattari ile birlikte yazmaya başlayan Deleuze için bu "tekilleştirme anları" meselesi jeo-felsefi (dolayısıyla jeo-estetik ve jeo-politik) bir boyuta sahipti ve bu nedenle Batı düşüncesinde Hegel ile Heidegger'de rastlanan "içsel anlatı" fikrine karşıtı" (URL-1).

Çağdaş sanat, biricikliğin, öne çıkmanın ve orijinalliğin yok olduğu bir dönem olarak sanata ve sanatçıya homojen bir yapı sunmaktadır. Tüm disiplinlerin iç içe geçtiği bu süreçle birlikte sanat da aynı şekilde ruhsuzlaşmıştır. Ellerin değil beynin daha çok işin içinde olduğu bu süreçte sanat matematikselleşmiş, bu matematikselleşmenin sonucu olarak da sanatçı mekanikleşmiştir. Bu durum çağdaş sanattan önce modern dönemin makine hayranlığının bir sonucu olarak ortaya

çıkıştır. Nitekim Deleuze ve Guattari açısından “kaozmik” kavramının burada bahsedilen “makineleşme” durumuna karşılık geldiği düşünülmektedir. “Çağdaş sanat ve teori, küreyi sarmalamakla birlikte, küresel bir homojenleşmeden çok daha fazla bir şey ifade etmiyor. Bu anlamda hem çağdaş sanat, hem de “D&G” aynı sorunla karşı karşıya: Guattari’nin sanat dünyasının “promosyonel operasyonlar”, dediği hadiselerden ve reklamlarla yaşanan ucuz, güncel tutkularından kaçınmak.” (URL-2) Ve aynı şekilde; “Sanat, başka hiçbir şey değil sanat. Hayatı mümkün kılmanın yegâne imkânı, hayat karşısında bizi baştan çıkaran ve uyaran büyük sanat’... Guattari bize sanatın ve sanatçıların “duyusal maddelere kaozmik bir dalış” olduğunu ve böyle bir dalışın en gelişmiş modellerini sunduğunu anlatıyor. Böylece onlar, en temel varoluşsal soruların son hatlarını oluşturuyorlar... Sesler ve formlar, onlara yakın olanların, gerçekten canlı hissetmeleri ve etkin olmaları için nasıl düzenlenmeli?” (Zepke & Sullivan, 2014).

Deleuze çağdaş sanatı, geleneksel düşünmenin kökten eleştirisi olarak yorumlamaktadır. Zira felsefe, bilim ve sanatın gök kubbeyi yırtmamızı ve kaosun içinde dalmamızı tetiklediğini düşünmektedir. Bunun beraberinde kaosu sadece bu şekilde alt edebileceğimizi de belirtmiştir. Kaos ile girilen mücadele sonucunda ortaya çıkan şey, içkinlik düzlemi beraberinde gelen değişimlerdir. Sanatçının bu mücadele sonucunda getirdiği şey ise, duyu organında duyuların yeniden üretimini kurmayan, fakat sonsuzu yeniden verme amacı içerisinde organik veya organik olmayan bir kompozisyonda duyulur bir varlık katan değişimlerdir (Deleuze ve Guattari, 2001).

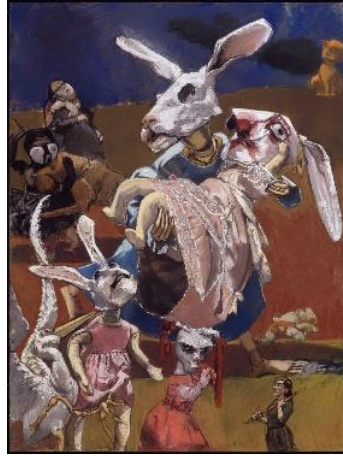
Çağdaş sanatın homojen yapısının diğer bir getirisi olarak sanatta temsil sorunu ortaya çıkmıştır. Sanatçılar artık görünür olandan ziyade görünmez olanı, hatta görünür olmak istemeyeni görünür kılmayı hedefliyor. “Resimde olmayan bir şeyden görünüm çıkarma ihtimalinden bahsettiğimiz zaman, bununla ilgili fazlasıyla konuştum. Çünkü görüntünün irrasyonel işaretlerden oluşması için teorik olarak özlem duyulmasına rağmen, kaçınılmaz bir şekilde, baş ve yüzün belli kısımlarına varmak için kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkması gerekir; eğer birisi onları dışarıda bıraksaydı yalnızca soyut bir tasarım yapardı” (Deleuze, 2001: 160).

Deleuze’ün temsil anlayışı ve çağdaş sanatı algılama şekli onun duyumsama mantığında yatmaktadır. Deleuze’e göre duyumsama, biçim vererek algılanmamaktadır. Duyumsama, klişeleşmiş ve değişmemiş kurallar bütününde yer almamaktadır. Gelenekselliğe karşı oluşan bu tutum tam olarak klişe olma durumunun zıttı olarak görülmüştür. Biçimsizleşmiş figür ve nesnelere, duyumsamanın ürünü olarak gören Deleuze, bu düşüncesinin karşısına “organsız beden” kavramını koymuştur. Zira Deleuze, genel anlamda klişeleri yıkmak amacındadır. Aynı zamanda döneminin özelliklerini içinde barındırırken aynılık durumuna düşmekten kurtulmanın da yollarını aramıştır. Öyle ki Deleuze, temsil anlayışını yani çağdaş sanat içerisinde yer alan temsil sorununu organsız beden adı altında toplamıştır. “Organsız beden, aktüel yapılara dönüşmeden önce bir düzeyde anlaşılabilir bedendir. Böylece Bin Yayla’da Deleuze ve Guattari şöyle yazar: “Dünya organsız bir bedendir. Bu organsız beden, şekilsiz, dengesiz konular, her yöne akan, serbest yeğinelikli veya göçebe tekillikler, kızgın veya geçici parçacıklardır” (Deleuze & Guattari, 2005: 40 Akt Er & Çelik & Saldıray & Dündar, 2020: 523).

Deleuze’ün organsız bedeni, sanat alanının beraberinde dil üzerinde de yoğunlaşmıştır. Dil merkezli düşünüldüğünde organsız beden, alt anlam araştırmalarında ortaya çıkmıştır. Deleuze, yüzey-derinlik ikilemesini bırakarak bunun yerine derinliğin tercih olarak algılanmaması, tam tersine aşkınlık ve kendilik durumu olarak görülmesi gerektiğine inanmaktadır. Organların, organizma bütünlüğünde algılanmadığı şizofrenik deneyim, bilinçdışı anlamak için model oluşturmuştur. Bu model aracılığıyla Deleuze, bağlayıcı sentezin işlevine vurgu yaparak makinesel düzene dikkat çeker. Aynı şekilde anlam ise bilincin emperyalizmine karşı organsız bedenin bilinçdışı dünyasına aittir (Uslu, 2020). “Dilin birincil düzlemi, bir bebeğin içinde olduğu saf gürültünün alanına tekabül eder. Bebek, her şeyin arzulama ve eylemlilik halinde olduğu, beden

karışımlarını deneyimliyor. Bu aşamada hareket halinde yeğinlik geçişlerinin akışı hâkimdir. Tam bir organsız beden hali olarak tanımlanabilir” (Uslu, 2020: 120).

Deleuze çağdaş sanatı ve eleştirisini temsil ve kaos kavramları üzerinden kurmuştur. Yaratının ateşleyici gücü olarak kaosu önermiştir. İmgenin ve öz olanın ortaya çıkmasında mutlaka kaosla bir mücadele içinde olunması gerektiği üzerinden temsili irdelemiş ve kusursuz biçimlerin yerine düzensiz, akış halinde, bir süreç içerisinde değişim ve dönüşüm gösterecek olan organsız bedenler teorisini ortaya atmıştır. Zamanın süregelen çürüme ve bozulma süreçleri içerisinde darbe alacak olan her nesneyi yani onun tabiri ile organları, resimden çıkartılması gereken elemanlar olarak belirtmiştir. Böylece sanatçı ve izleyici için geriye kalacak olan, imgenin saf halidir. Tüm bunların ışığında Deleuze’ün çağdaş sanata getirdiği eleştiriler Paula Rego çalışmaları üzerinde temellendirilebilmektedir. Zira Rego çalışmalarında üslup sorunlarını önemli bir mesele olarak görür. Kullandığı temalar bakımından Deleuze’ün “Oedipal Tensions” olarak adlandırdığı duygusal gerilimleri barındırır. Gerilim, kaosun belirtisi olarak yorumlanabilirken aynı zamanda ne duygu nede ahlak gibi sınırlandırıcı etkilerden de kaçınmaktadır. Yaratı olgusu ekseninde çeşitli gerilimlerden beslenen Paula Rego, olay örgüsüne de oldukça önem vermektedir.

Resim 3. Paula Rego, Savaş, 2003

Rego, resim yapma eylemini kendinden sakladığı şeylerin bir şekilde açığa çıkması olarak yorumlamaktadır. Bu bakımdan Rego’nun çalışmalarında figüratif kompozisyonların baskınlığının sebebi bu olarak görülmektedir. Çalışmalarında çoğunlukla zihnindeki hikâyeleri aktaran Rego, bunu yaparken aynı zamanda espri ve ironi ile bir takım soyutlamalar yapmaktadır. Rego, gerilimlerden ve vahşilikten ilham aldığı eserlerde rahatsız edici konulardan beslenmiştir. Bu konuları ele almasının bir nedeni, yaptığı çalışmaların gerilimlerle beslenmesidir.

Zira Rego’nun Deleuze ile bir bağlantısı kurulacak olursa buna ilk olarak bu gerilim ihtiyacının yarattığı kaos olgusu altında bakmak gerekir. Dolayısıyla bu çalışmada Rego’nun beslendiği gerilim hattını Deleuze’ün kaosu ile bağlantısı kurulması olası görülmüştür. Rego, resimde estetik açıdan duygunun varlığının daha yoğun olması gerektiğini savunmuştur. “Rego, günümüzün en önemli figüratif ressamlarından biridir. Animasyonlardan, folklordan, hayallerden ve sürrealizmden etkilenmiştir. Charlotte Bronte’nin Jane Eyre’sinden esinlendiği pastel çizimlerini ve saygın litografilerini kapsayan Rego’nun kariyeri, çok renkli illüstrasyon dökümanlarıyla doludur. Turner ödülüne aday gösterilen Rego, 2005 Haziran’ında ise Oxford Üniversitesi’nden fahri doktora ünvanı almıştır” (Ataseven Yayman, 2011: 143).

Rego, sanatında iki önemli merkez oluşturmuştur. Bu merkezler onun önce stili daha sonra olay olgusudur. Bunula birlikte, boyalı yüzey ile çizimin derinliği arasında derin bir diyalog vardır ve Rego’nun çalışmalarında, yüzeyin yeniden ortaya çıkmasıyla doğrulanan yüzeyden derinliğe bir evrim vardır. Biri olmadan diğeri olmaz ve biri diğeri çevirmez. Yüzey ve derinlik arasında ki bu

sürekli hareket, özellikle figürlerin, karakterlerin yüzlerine daha yakından baktığımızda, yüzün fizyonomisinin merkezi yönü olduğu göz önüne alındığında oldukça dikkat çekicidir. Yüz, onları kaba, dokulu ve dolayısıyla derin katmanlara dönüştüren tüm işaretler ve izlenimlerle dolu bir çıkış yolu, duyguların haritasıdır. Yüzü bu bağlamda düşünmek, bedeni parça olarak düşünmekten ziyade herhangi bir parçaya herhangi bir kimi nesneye atıfta bulunmazlar. Nede bir bedensellik sisteminden izole edilmiş herhangi bir şeye atıfta bulunurlar.

Görsel ve maddi olarak temsil edilen bir unsur olarak yüz inşa edilmiş, her şeyden önce bir anlamlandırma unsuru olarak sunulmuştur. Deleuze ve Guattari'nin ifade ettiği gibi "önemli olan yüzün bireyselliği değil, mümkün kıldığı şifrelemenin etkinliği ve bunu hangi durumlarda mümkün kıldığıdır. Bu bir ideoloji meselesi değil, iktidarın örgütlenmesi meselesidir (Oliveira, 2018).

SONUÇ

Rego, kişisel hikâyeleri ve anularından yola çıktığı çalışmalarında, sosyal ve toplumsal olaylardan etkilenmektedir. Siyasi huzursuzlukları çalışmalarında alaycı bir şekilde yansıtan sanatçı kaos kavramı ile birlikte bu konuları ele almaktadır. Düzen ve kaos kavramlarını alay biçimi olarak irdelerken, Deleuze'ün düşüncesinden faydalanır. Deleuze, sorunlarla başa çıkabilmenin en iyi yolunun sorunun içine dalarak yani kaosa bir meydan okuma ile gerçekleşeceğini belirtmektedir. Bu meydan okuma ise kişiyi kozmosa yani düzen haline getirmektedir. Rego'nun çalışmaları da olay örgüsü, beraberinde bahsedilen düzensizlik içinde ki düzeni yansıtmaktadır. Bu düşüncenin yanı sıra Deleuze etkisi Rego'nun biçimsiz lekelerinde de görülmektedir. Deleuze'ün organsız beden adı altında savunduğu biçimsizlik anlayışı, Rego'nun çalışmalarındaki figürlerde bozulma, yüzlerde belirsizlik ve nesnelere bozulmalar olarak kendini göstermektedir. Bu varsayımlar gibi pek çok sebeple birlikte Rego'nun çalışmaları güncel sanat içerisinde Deleuze etkisinin yoğun olduğu alanlardan biri olarak görülebilir. Zira Deleuze kaosu güncel sanatın içinde konumlandırırken hem felsefi açıdan hem de plastik sanatlar olarak çağın içinde bulunduğu karmaşa içerisinde Rego gibi diğer birçok sanatçının da kaostan etkilenmemesinin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Nihayetinde belli bir dönemin Deleuze'cü olarak adlandırılmasının altında tüm bu sayılanlar toplanabilir. Deleuze, resimde olmayan bir şeyden görünüm çıkarma durumunu olması gereken şey olarak nitelendirmiştir. Bunun sebebi ise görünümün çıkartılmaması durumunda ortada sadece soyut bir tasarımın belirecek olmasıdır. Deleuze'ün istediği ne tamamen soyut bir tasarım ne de anlaşılabilirlik. Bu durumda Rego'nun kaosun bir getirisi olarak benimsediği kendi temsil anlayışı da tamamen soyut bir tasarımı içermez. Sadece biçimi bozulmuş nesnelere, dağılmış yüzeyler, kısacası organsız beden, güncel sanatın anlayış biçimlerinden biri haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Ataseven Yayman, S. (2011). *Çağdaş Figüratif Resimde Geleneğe Dönüş ve "Yeni-Eski Ustalar"*. (Yayınlanmış Sanatta Yeterlik Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, İzmir.
- Deleuze, G. Guattari, F. (2001). *Felsefe Nedir?*. (Çev. :Turhan Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Er, S. E. & Çelik, F. & Saldıray, Ö. & Dünder, S. (2020). Temsili Yıkmak: Deleuze'ün Resim Ontolojisine Bir Giriş. *Beitullhikme: An International Journal of Philosophy*, 10, 4, 1513-1536.
- İpek, Ö. (2017). Gilles Deleuze Felsefesinde Düşüncenin İmge Hali. *Erciyes İletişim Dergisi "akademia"*. 5, 1, 282-294.
- Korkmaz, D. & Kozlu, D. (2017). Paula Rego ve Resimlerindeki Öz Yaşam Öyküsel Çıkarımlar. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10, 19, 78-95.
- McEwen, J., (2006). *Paula Rego*, Phaidon Press, New York.

Deleuze Felsefesi Ekseninde Paula Rego alışmalarında Olay ve Yaratıcılık Olgusu

- Oliveira, M. (2018). De profundis: A Cartography of The Face in the Work of Paula Rego". *Old City Publishing Woman's Art Journal*.
- Zepke, S., O'Sullivan, S. (2010). Deleuze and Guattari and Contemporary Art, Deleuze and Contemporary Art içinde (ss. 1-12). Edinburgh: Edinburgh University Press,
- Uluęer, . (2016). Duyumsuzorum yleyse Bařkalařıyorum. Akademia.com.
- Uslu, A. (2020). Anlamın Organsız Bedeni. *Vira Verita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*. 11, 115-139.
- URL-1<https://www.e-skop.com/skopbulten/cagdas-estetik-cagdas-yeni-bir-fikir-mi/949>
- URL-2<https://www.e-skop.com/skopbulten/pasajlar-sanat-ve-deleuzeun-piyasalastirilmesi/2018>.